

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL ATSISAKYMO NAGRINĖTI PAREIŠKĖJO VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIO TEISMO PRAŠYMĄ IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖJŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 6 STRAIPSNIO 2 DALIES 1 PUNKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2003 M. SAUSIO 21 D. NUTARIMU NR. 68 PATVIRTINTŲ TEISĖJŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ SKYRIMO IR MOKĖJIMO NUOSTATŲ 19 PUNKTO NUOSTATŲ ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2015 m. gruodžio 15 d. Nr. KT32-S12/2015

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaustė pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-20/2015 iširti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkto nuostatos neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje ginčas kilo dėl paskirtos teisėjų valstybinės pensijos dydžio apskaičiavimo pagal gautą dėl ekonomikos krizės laikinai sumažintą teisėjo atlyginimą teisėtumo. Šios bylos nagrinėjimą jis sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu Nr. 1B-20/2015 „iširti, ar Lietuvos

Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo (Žin., 2002, Nr. 73-3088) 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostata, kad „teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių 5, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio“, bei Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 (Žin., 2003, Nr. 8-289), 19 punkto nuostata, kad „teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių penkerių, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio“, neprieštaruja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai ir konstituciniam teisinės valstybės principui“.

2. Pareiškėjas savo abejones dėl minėto teisinio reguliavimo grindžia tuo, kad juo vadovaujantis teisėjo valstybinės pensijos dydis apskaičiuojamas pagal teisėjo gauto paskutinių penkerių metų atlyginimo vidurkį, neatsižvelgiant į tai, kad teisėjo atlyginimo koeficientas, pagal kurį skaičiuojamas faktinis teisėjo atlyginimas, atitinkamu laikotarpiu dėl valstybėje susiklosčiusios itin sunkios ekonominės, finansinės padėties buvo sumažintas. Pareiškėjas, teigdamas, kad ginčijamas teisinis reguliavimas prieštaruja Konstitucijai, remiasi Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarime suformuluota oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostata, kad Konstitucijos neatitiktų toks teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjo socialinių (materialinių) garantijų dydis būtų apskaičiuojamas pagal dėl valstybėje susiklosčiusios itin sunkios ekonominės, finansinės padėties laikinai sumažintus teisėjų atlyginimus, taip pat tuo, kad Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimu Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlis (2009 m. balandžio 28 d., 2009 m. liepos 17 d. redakcijos), kuriame nustatyti sumažinti teisėjų pareiginės algos (atlyginimo) koeficientai, tiek, kiek tokiu teisiniu reguliavimu neproporcingai sumažinti teisėjų atlyginimai, pripažintas prieštaraujančiu (prieštaravusiu) Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatos „teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių 5, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio“, Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkto atitiktį Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio „Teisėjų valstybinės pensijos dydis“ 2 dalies 1 punkte nustatyta: „asmenims, įgijusiems 15 ir daugiau metų teisėjo darbo stažą, teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių 5, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio ir skiriama 35 procentų šio dydžio“.

Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 68, kaip matyti iš jo preambulės, priimtas įgyvendinant Teisėjų valstybinių pensijų įstatymą. Šiuo nutarimu patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkte nustatyta: „Teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių penkerių, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio.“

Taigi ginčijamame Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas pagal turinį yra tapatus nustatytajam ginčijamoje Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatoje.

3. Konstitucinis Teismas 2010 m. birželio 29 d. konstitucinės justicijos byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010 priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 5, 6 straipsnių, Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2009 m. gruodžio 8 d. redakcija), Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkto, 16 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas), kuris įsigaliojo 2010 m. lapkričio 16 d. oficialiai jį paskelbus „Valstybės žiniuose“ (Žin., 2010, Nr. 134-6860) ir tebegalioja. Šiuo nutarimu Konstitucinis Teismas pripažino, kad Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalis prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui (rezoliucinės dalies 2 punktas).

4. Konstatuotina, kad pareiškėjas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštarauja Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostata, kurios atitiktis Konstitucijai yra įvertinta Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarime pripažinus, kad šio įstatymo 6 straipsnio 2 dalis prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, t. y. pareiškėjo ginčijamos minėto įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatos atitiktis Konstitucijai Konstitucinio Teismo jau yra ištirta ir galioja tuo klausimu priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas.

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 3 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašyme nurodyto teisės akto atitiktis Konstitucijai jau buvo tirta Konstituciniame Teisme ir tebegalioja tuo klausimu priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas.

5. Atsižvelgiant į tai, atsisakytina nagrinėti pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatos „teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių 5, prieš nustojant eiti teisėjo pareigas, metų

teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio“ atitiktį Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Pareiškėjas taip pat prašo ištirti, ar Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punktas.

Pareiškėjas abejones dėl Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkto atitikties Konstitucijai grindžia tais pačiais argumentais, kaip ir abejones dėl Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatos.

6.1. Kaip minėta, Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimas Nr. 68 priimtas įgyvendinant Teisėjų valstybinių pensijų įstatymą, o šiuo Vyriausybės nutarimu patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkte įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas pagal turinį yra tapatus nustatytajam ginčijamoje Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatoje, kurios atitiktis Konstitucijai yra įvertinta Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarime pripažinus, kad šio įstatymo 6 straipsnio 2 dalis prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6.2. Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad *inter alia* Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad jis (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad kiekvienas Seimo priimtas teisės aktas (jo dalis), Konstitucinio Teismo nutarimu pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, yra visam laikui pašalinamas iš Lietuvos teisės sistemos, jis niekada nebegalės būti taikomas; Seimui kyla konstitucinė pareiga pripažinti tokį teisės aktą (jo dalį) netekusiu galios arba (jeigu be atitinkamo tų visuomeninių santykių teisinio reguliavimo negalima išsiversti) pakeisti jį taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarautų Konstitucijai; bet ir tol, kol ši konstitucinė pareiga nėra įvykdyta, toks teisės aktas (jo dalis) jokiais aplinkybėmis negali būti taikomas, – šiuo atžvilgiu tokio teisės akto teisinė galia yra panaikinta (*inter alia* 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2008 m. vasario 1 d., 2015 m. sausio 14 d. sprendimai).

Taigi, 2010 m. lapkričio 16 d. įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimui, Konstitucijai prieštaraujančia pripažinta Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalis, kurioje įtvirtinta pareiškėjo ginčijama nuostata, negali būti taikoma, nepaisant to, kad Seimas iki šiol neįvykdė konstitucinės pareigos atitinkamai pakoreguoti šį Konstitucijai prieštaraujančiu pripažintą teisinį reguliavimą.

6.3. Konstitucinis Teismas savo aktuose (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimuose) yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.

6.4. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnį Konstitucinio Teismo priimti nutarimai yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams (2 dalis); visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu (3 dalis). Konstitucinis Teismas 2011 m. spalio 25 d. nutarime yra pažymėjęs, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio 3 dalyje nustatyto teisiniu reguliavimu yra įtvirtinta pareiga visoms valstybės institucijoms bei jų pareigūnams panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti nekonstituciniu pripažintu teisės aktu.

Vadinasi, kai Seimo priimtas teisės aktas (jo dalis) Konstitucinio Teismo nutarimu pripažįstamas prieštaraujančiu Konstitucijai ir todėl jokiais atvejais negali būti taikomas, tai reiškia, kad tokio teisės akto (jo dalies) teisinė galia yra panaikinta, valstybės institucijoms ir jų pareigūnams kyla pareiga panaikinti tokį teisės aktą (jo dalį) įgyvendinant priimtus ir tapatus turinio poįstatyminius teisės aktus (jų nuostatas) arba pakeisti juos taip, kad naujai nustatytas teisinis reguliavimas pagal turinį nebūtų tapatus nustatytajam Konstitucijai prieštaraujančiame teisės akte; tol, kol ši pareiga nėra įvykdyta, atitinkamas poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) taip pat negali būti taikomas. Jeigu toks poįstatyminis teisės aktas (jo dalis) būtų taikomas, būtų paneigta Konstitucijoje įtvirtinta teisės aktų hierarchijos samprata.

6.5. Pažymėtina, kad, 2010 m. lapkričio 16 d. įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimui, kuriuo Konstitucijai prieštaraujančia pripažinta Teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalis, Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68, priimtu įgyvendinant šį įstatymą, patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punktas, kuriame įtvirtintas teisinis reguliavimas pagal turinį yra tapatus nustatytajam Konstitucijai prieštaraujančia pripažintoje minėto įstatymo 6 straipsnio 2 dalies nuostatoje, negali būti taikomas. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad tokio teisės akto (jo dalies), kuris negali būti taikomas, atitikties Konstitucijai tyrimas būtų savitiksliis.

6.6. Taigi konstatuotina, kad Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkto, kuris pagal turinį yra tapatus minėtai įstatymo nuostatai, įvertintai Konstitucinio Teismo nutarime – pripažintai prieštaraujančia Konstitucijai, ir kuris negali būti taikomas, atitiktis Konstitucijai tyrimas būtų savitiksliis. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjo prašymas ištirti šio punkto atitiktį Konstitucijai taip pat traktuotinas kaip savitiksliis.

7. Savitiksliis prašymas tirti teisės akto atitiktį Konstitucijai vertintinas kaip nežinybingas Konstituciniam Teismui (Konstitucinio Teismo 2013 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas).

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, atsisakytina nagrinėti pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punkto atitiktį Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

9. Paminėtina ir tai, kad nors pareiškėjo prašyme pateikti argumentai, susiję su teisėjų valstybinių pensijų apskaičiavimu pagal dėl valstybėje susiklosčiusios itin sunkios ekonominės, finansinės padėties laikinai sumažintus teisėjų atlyginimus, pareiškėjas neatsižvelgė į Seimo 2015 m. birželio 30 d. priimto Lietuvos Respublikos asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) dalies grąžinimo įstatymo, įsigaliojusio 2015 m. rugsėjo 1 d., nuostatas, pagal kurias grąžinami patirti praradimai, įskaitant dėl neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) mokėjimo susidariusį valstybinių pensijų dydžių skirtumą (2 straipsnio 1 dalies 2 punktas), t. y. apskaičiavus asmeniui priklausančią grąžinti neišmokėto darbo užmokesčio (atlyginimo) dalį ir patikslinus duomenis apie asmens draudžiamąsias pajamas, atitinkamai perskaičiuojamos ir valstybinės pensijos, kurių dydis priklausė nuo asmens darbo užmokesčio (atlyginimo) (2 straipsnio 11, 12 dalys).

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 28 straipsniu, 69 straipsnio 1 dalies 2, 3 punktais, 2 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Atsisakyti nagrinėti pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-20/2015 ištirti, ar Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostata „teisėjų valstybinė pensija apskaičiuojama iš paskutinių 5, prieš nustojant

eiti teisėjo pareigas, metų teisėjo gauto darbo užmokesčio vidurkio“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų 19 punktas neprieštaruoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas